

กลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมระดับประถมศึกษา: มุมมองจากประสบการณ์ของครูสอนดนตรี

อัมทิภา ศิลปพิบูลย์¹, นัทธี เชียงชนะนา², นีอร เตรัตนชัย³

^{1,3}วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ²วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

Email: ²natee.che@mahidol.ac.th

Received: October 18, 2020

Revised: June 14, 2021

Accepted: June 17, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษากลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษา โดยศึกษาผ่านมุมมองจากประสบการณ์ของครูสอนดนตรี จำนวนทั้งหมด 6 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตการเรียนการสอนแบบไม่มีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการอุปนัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนดนตรีนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับกลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษาไว้ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ในความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล และการขอคำปรึกษาจากครูการศึกษาพิเศษเพื่อร่วมกันการวางแผนการสอน 2) การออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน 3) การนำเทคนิคที่สำคัญมาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ การใช้คำสั่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดเวลา การสนับสนุนให้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อน และการเลือกกิจกรรมที่สนุกสนาน และ 4) การปรับเปลี่ยนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

คำสำคัญ: ดนตรี, กลวิธีการสอน, ชั้นเรียนรวม, ประถมศึกษา

² Corresponding Author, วิทยาลัยราชสุดา, มหาวิทยาลัยมหิดล

Music Teaching Strategies in Inclusive Elementary Classroom: Perspective of Music Teachers' Experiences

Amtipa Sinlapaphiboon¹, Natee Chiengchana², Ni-on Tayrattanachai³

^{1,3} College of Music, Mahidol University, ² Ratchasuda College, Mahidol University

Email: ²natee.che@mahidol.ac.th

Received: October 18, 2020

Revised: June 14, 2021

Accepted: June 17, 2021

Abstract

The purpose of this qualitative study was to study music teaching strategies for inclusive elementary classroom from perspective of six music teachers' experience. The data were collected by semi-structured interviews, non-participant observation in an inclusive music classroom and reviewing document related to music teaching strategies for inclusive elementary classroom. Qualitative data were analyzed using inductive data analysis. The results were presented in the form of narrative data. The results showed that music teachers presented four perspectives related to music teaching strategies in an inclusive classroom which were 1) understanding and realization of individual needs of the students and consulting with special education teachers to collaboratively design the lesson; 2) designing the instruction to meet student's potential; 3) using various techniques to effectively support the instruction including clear and easy instructions, frequently motivating students response throughout the lesson, using peer-assisted learning and enjoyable activities; and 4) adapting the instruction to suit to students' needs.

Keywords: Music, Teaching strategies, Inclusive classroom, Elementary education

²Corresponding Author, Ratchasuda College, Mahidol University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนในปัจจุบัน ครูผู้สอนต้องพบเจอกับนักเรียนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม ซึ่งปัจจุบันค่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเริ่มเป็นที่รู้จักและคุ้นหูมากขึ้นในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่มีกลุ่มเน้นไปที่เด็กพิการ แต่โดยแท้จริงแล้ว ความหมายของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้นครอบคลุมถึงบุคคลที่มีลักษณะการเรียนรู้ หรือความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป อาจจะสูงกว่า หรือต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐาน โดยแบ่งประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียนที่มีความพิการ และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง (Heward, 2014; The Council for Exceptional Children [CEC], 2020) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มใดก็ตาม ล้วนแล้วแต่ต้องการความช่วยเหลือและการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้พวกเขาได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางการศึกษาของแต่ละบุคคลได้อย่างเต็มศักยภาพ เทียบเท่ากับนักเรียนทั่วไป ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และลดขีดจำกัดด้านสภาพแวดล้อมในการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน (IDEA, 1975; Thai Government Gazette, 2008)

ลักษณะของชั้นเรียนดนตรีโดยทั่วไป เป็นชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนดนตรี ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนเข้าใจและสามารถแสดงออกทางดนตรีได้อย่าง

สร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์คุณค่าของคนตรี และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกชื่นชมต่อดนตรีได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งสามารถเข้าใจและเห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สารการเรียนรู้ที่ทุกคนต้องเรียนแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและด้านทักษะ ในด้านเนื้อหา ประกอบด้วยการเรียนรู้องค์ประกอบดนตรีและวรรณคดีดนตรี ส่วนในด้านทักษะ ประกอบด้วย การเรียนทักษะการฟัง การขับร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน (Ministry of Education, Thailand, 2008; Suttachitt, 2018) ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษต้องได้เรียนรู้ในสาระต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับนักเรียนปกติ

หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรวมวิชาดนตรีคือ “กลวิธีการสอน” โดยครูผู้สอนจะต้องใช้เป็นหลักสำคัญในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงวัยและศักยภาพของนักเรียนทุกคนทั้งนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของนักเรียนทุกคนได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งครูต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายด้าน ทั้งการศึกษาลักษณะและความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การปรึกษาหารือกับครูการศึกษาพิเศษเพื่อออกแบบการเรียนการสอน ตลอดจนการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาสนับสนุนให้วิธีการสอนมีความน่าสนใจและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การออกคำสั่งที่ชัดเจน การใช้สื่อหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการสื่อสาร การสอน

โดยใช้คำถามหรือการทดสอบเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตอบสนอง และตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ได้ฝึกทักษะทางสังคม หรือการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามความชอบ ซึ่งครูผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนหรือวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนที่เรียนร่วมกัน (Abramo, 2012; Cassidy, 1990; Jellison & Draper, 2015)

จากการศึกษาทวิวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษาในงานวิจัย ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าเอกสารที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ส่วนใหญ่พบมากในต่างประเทศ เช่น Adamek and Darrow (2010) นำเสนอแนวทางการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมรายวิชาดนตรีในหนังสือ ที่มีชื่อว่า Music in Special Education โดยมีการนำเสนอหลักการและวิธีการจัดการเรียนรวมในชั้นเรียนดนตรีสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ต่อมา Darrow and Adamek (2018) ได้เผยแพร่บทความเรื่อง Instructional Strategies for the Inclusive Music Classroom บทความนี้กล่าวถึงกลยุทธ์ที่ช่วยส่งเสริมให้การสอนวิชาดนตรีในชั้นเรียนรวมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การวางแผนการสอนที่สามารถยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การทำงานร่วมกันของหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งครูการศึกษาพิเศษ ครูประจำชั้น และผู้ปกครองในการออกแบบกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการเรียนด้วยกิจกรรมที่สนุกสนาน นอกจากนี้ Hammel (2004) ได้เผยแพร่บทความเรื่อง Inclusion Strategies

That Work ได้กล่าวถึงการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม และนำเสนอว่าการสอนในชั้นเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างครูสอนดนตรี ครูการศึกษาพิเศษ และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันครูสอนดนตรีในประเทศไทยต่างพบเจอกับความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนรวม และมีครูผู้สอนหลายท่านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สอนนักเรียนกลุ่มดังกล่าวมาหลายปี แต่อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ดังกล่าวยังไม่มีความรู้หรือทำวิจัยเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาทวิวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของครูผู้สอนดนตรีที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ครูการศึกษาพิเศษ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจที่จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางดนตรีของนักเรียนทุกคนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทวิวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับประถม ศึกษา ผ่านมุมมองจากประสบการณ์ของครูผู้สอนดนตรีในชั้นเรียนรวม โดยศึกษาในประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ในความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับ

ศักยภาพของผู้เรียน 3) เทคนิคการสอน และ 4) การปรับเปลี่ยนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษามุ่งมองเกี่ยวกับประสบการณ์ของครูผู้สอนดนตรีเกี่ยวกับกลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับชั้นประถมศึกษาในครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้ ทำความเข้าใจ ตีความ และให้ความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึนึกคิด ความเชื่อ เจตคติ สภาวะแวดล้อม บริบทในสังคม หรือวัฒนธรรม จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ (Creswell, 1998) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตชั้นเรียนรวมวิชาดนตรีแบบไม่มีส่วนร่วม และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมในระดับชั้นประถมศึกษา และนำข้อมูลมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการอุปนัย (inductive analysis)

2. ผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับ

การพิทักษ์สิทธิตามหลักจริยธรรมตลอดกระบวนการและการดำเนินโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสอนดนตรีระดับชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมระดับประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนสาธิต ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวจะต้องมีการจัดการเรียนรวมในรายวิชาดนตรี ในระดับประถมศึกษา มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและนอกหลักสูตรทางดนตรีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแสดงร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้โรงเรียนที่ตรงตามเกณฑ์ทั้งหมด 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนเพลินพัฒนา และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกครูสอนดนตรีเพื่อเข้าร่วมการวิจัย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นครูสอนดนตรีระดับชั้นประถมศึกษา 2) มีคุณวุฒิทางการศึกษาด้านดนตรีศึกษา หรือด้านดนตรี 3) มีประสบการณ์สอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับชั้นประถมศึกษา ไม่ต่ำกว่า 2 ปี 4) เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการสอนดนตรีสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเรียนรวม หรือการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และ 5) แสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมที่จะเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ จากเกณฑ์ดังกล่าวได้ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ตรงตามเกณฑ์ในการคัดเลือกจำนวนทั้งหมด 6 ท่าน จาก โรงเรียนรุ่งอรุณ จำนวน 2 ท่าน โรงเรียนเพลินพัฒนา จำนวน 2 ท่าน และโรงเรียน

สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จำนวน 2 ท่าน ผู้เข้าร่วมเป็นเพศหญิง จำนวน 3 ท่าน และเพศชาย จำนวน 3 ท่าน อายุของผู้เข้าร่วมวิจัย ต่ำที่สุด คือ 23 ปี และสูงที่สุด คือ 60 ปี ผู้เข้าร่วมจบการศึกษาระดับปริญญาตรี 1 ท่าน ในสาขาดนตรี และจบการศึกษาระดับปริญญาโท 5 ท่าน ประกอบด้วย สาขาวิชาดนตรี

ศึกษา 3 ท่าน สาขาวิชาดนตรี 1 ท่าน และสาขาวิชาดนตรีวิทยา 1 ท่าน ผู้เข้าร่วมวิจัยมีประสบการณ์สอน ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป จนถึง 20 ปี และส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครูผู้สอน

ครูผู้สอน	เพศ	อายุ	การศึกษา	ประสบการณ์สอนดนตรี	ระดับชั้นที่สอน
ครูผู้สอน A	หญิง	60 ปี	ปริญญาโท (ดนตรีศึกษา)	20 ปี	ป.3 - ป.4
ครูผู้สอน B	ชาย	35 ปี	ปริญญาโท (ดนตรีศึกษา)	13 ปี	ป.1 - ป.3
ครูผู้สอน C	ชาย	23 ปี	ปริญญาตรี (ดนตรี)	2 ปี	ป. 1
ครูผู้สอน D	หญิง	38 ปี	ปริญญาโท (ดนตรี)	7 ปี	ป. 2
ครูผู้สอน E	ชาย	43 ปี	ปริญญาโท (ดนตรีวิทยา)	17 ปี	ป. 2 - ม. 6
ครูผู้สอน F	หญิง	46 ปี	ปริญญาโท (ดนตรีศึกษา)	12 ปี	ป. 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยนำเอกสารชี้แจงไปให้ผู้เข้าร่วมวิจัยอ่านทำความเข้าใจ และลงนามเพื่อแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 6 ท่าน

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยทีละท่าน โดยใช้เวลาประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ณ ห้องสอนดนตรี ในโรงเรียนของผู้เข้าร่วมแต่ละท่าน โดยใช้ข้อคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามมาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้พัฒนาขึ้นจากสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมรายวิชาดนตรี สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์ ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยสนทนากันด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองไม่เร่งรัดเวลาเคร่งเครียดและให้สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัยในการเลือกตอบหรือไม่ตอบคำถาม โดยเฉพาะข้อคำถามบางข้อที่ผู้เข้าร่วมวิจัยรู้สึกไม่สบายใจที่จะให้ข้อมูล

เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับชั้นประถมศึกษา ณ ห้องเรียนดนตรีของแต่ละโรงเรียน ในลักษณะของการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยนั่งสังเกตตรงมุมใดมุมหนึ่งของชั้นเรียน เป็นการเฝ้าดูโดยผู้วิจัยมิได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือร่วมกระทำในเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากกระบวนการดังกล่าว ระยะเวลาที่ใช้ในการสังเกตประมาณ 1 ชั่วโมง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อขอข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวได้แก่ หลักสูตร แผนการสอน แบบบันทึกการเรียนการสอน และตำราเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการอุปนัย (Inductive analysis) ผ่านการจัดระบบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ยื่น ได้เห็นและได้อ่าน เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ดำเนินไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ผู้วิจัยทำการถอดเทปสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 6 ท่าน โดยการฟังข้อมูลที่บันทึกไว้และพิมพ์ข้อมูลดิบลงในเอกสาร

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาจำแนกข้อมูล และจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหลัก

3) ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาเปรียบเทียบข้อมูล/เหตุการณ์ในแต่ละประเด็นเพื่อศึกษาความเหมือน หรือความต่าง พร้อมทั้งนำเสนอข้อความสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประกอบการอธิบายข้อมูล

4) ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลและตีความเพื่อสรุปข้อมูลในแต่ละประเด็น และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่น่าสนใจนี้ ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และศึกษาเอกสาร โดยผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปตามประเด็นหลัก (theme) 4 ประเด็น เพื่อนำเสนอกลวิธีการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษา จากประสบการณ์ของครูผู้สอนดนตรี ที่จัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นเรียนที่มีนักเรียนพิการ หรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมอยู่ด้วย ซึ่งครูต้องออกแบบกลวิธีการสอนที่แตกต่างไปจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนทั่วไปเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะ การเรียนรู้ และความต้องการจำเป็นของนักเรียนในแต่ละคน และสร้างโอกาสของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนมีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อลดข้อจำกัดทุกประการที่จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลสำคัญที่ได้จากการศึกษาดังรายละเอียดผลการวิจัยในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้ สำหรับการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้รหัสตัวอักษร A – F แทนชื่อจริงของผู้เข้าร่วมแต่ละท่าน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 1)

1. การสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ในความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในความต้องการจำเป็นของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะความเข้าใจในนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งจะช่วยให้ออกแบบการเรียนการสอนได้เหมาะสม

สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน การทำความเข้าใจ ผู้เรียนสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การหาโอกาสทำความเข้าใจกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และการร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับนักเรียน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวถึงการทำความเข้าใจและเข้าใจนักเรียนว่า

ก่อนการเรียนการสอนครูผู้สอนอาจต้องทำความเข้าใจกับนักเรียนทุก ๆ คนก่อน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ปกติจะพอเคยเห็นและรู้จักตั้งแต่อยู่บนรถแล้ว แต่ถ้าบางคนไม่เคยรู้จัก เราก็จะไปกินข้าวกลางวันด้วย เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (ครูผู้สอน F)

ผู้ให้สัมภาษณ์อีก 2 ท่านได้กล่าวถึงการตระหนักรู้ถึงความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงการขอคำปรึกษาและทำงานร่วมกันกับครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในตัวผู้เรียนร่วมกัน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

ก่อนการออกแบบวิธีการสอนครูควรทำความเข้าใจในนักเรียนก่อน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูควรปรึกษาคูการศึกษาพิเศษเพื่อช่วยให้เราจัดการสอนได้เหมาะสม (ครูผู้สอน B)

การปรึกษาคูการศึกษาพิเศษเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพราะคูการศึกษาพิเศษจะมีความรู้ที่ถูกต้องว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีปัญหาด้านไหนและควรสอนแบบใด และช่วยเราระวังในเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น นักเรียนกลัวเสียงมาก แต่กิจกรรมเกี่ยวกับเสียง ครูอาจต้องเปลี่ยนตัวละครใหม่ (ครูผู้สอน C)

ผลจากการสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกับผลจากการสังเกต ซึ่งจากการสังเกตพบว่า ในชั้นเรียนดนตรีจะมีคูการศึกษาพิเศษคอยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ให้คำแนะนำกับครูสอนดนตรี และเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ในชั้นเรียน คูการศึกษาพิเศษจะคอยชี้แนะหรือเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากผลการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร สรุปได้ว่า ครูผู้สอนควรมีความรู้และความเข้าใจในความต้องการจำเป็นของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะความรู้และความเข้าใจในนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งครูควรหาโอกาสทำความเข้าใจและสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนแต่ละคนเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน และเป็นการประเมินนักเรียนในเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงความสามารถ ความสนใจ และลักษณะของการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งควรมีการปรึกษาคูการศึกษาพิเศษที่รู้จักนักเรียนคนนั้น ๆ เป็นอย่างดีเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในตัวผู้เรียนร่วมกัน นำไปสู่การออกแบบวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนทุกคน ในชั้นเรียนนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

ในการออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ครูผู้สอนทั้ง 3 ท่านให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า การวางแผนจัดการสอนสำหรับวิชาดนตรีในชั้นเรียนควรวางแผนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยและศักยภาพของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ครูท่านแรกกล่าวเสริมถึงการออกแบบวิธีการสอนว่าควรเน้นการสร้างความสุขสนุกสนานให้แก่นักเรียน และต้องให้

เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนทุกคน ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

ทางโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ต้องสนุก ดังนั้นครูผู้สอนควรนำกรอบการเรียนรู้มาปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนทุกคน ทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเน้นความสนุกสนานและความเหมาะสมเป็นหลัก

(ครูผู้สอน F)

ท่านต่อมาได้กล่าวถึงการวางแผนการสอนที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนทุกคน โดยการออกแบบแผนการสอนที่สามารถยืดหยุ่นได้ตลอดเวลา ดังที่ได้ให้ข้อมูลว่า

การวางแผนการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนทุกคน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงได้ตามลักษณะการเรียนรู้ เพราะนักเรียนแต่ละคนเรียนรู้ด้วยวิธีการที่ต่างกัน ดังนั้นแผนการสอนต้องมีความยืดหยุ่น แต่ก็ครอบคลุมและนำเสนอข้อมูลตามโครงสร้างหลักที่ออกแบบไว้

(ครูผู้สอน B)

สำหรับท่านสุดท้ายได้กล่าวถึงการออกแบบวิธีการสอนควรมีลำดับขั้นตอนจากง่ายไปจนถึงยาก โดยมีการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ดังรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบฝึกหัด ทฤษฎีหรือบทเพลง ถูกคิดและวิจัยมาอย่างเหมาะสมกับศักยภาพช่วงวัยของชั้นเรียนนั้น ๆ และขั้นตอนต่าง ๆ เวลาวางแผนการสอนต้องเริ่มจากขั้นตอนง่ายไปจนถึงยากเป็นลำดับ และมีการสังเกต หรือทดสอบทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อตรวจสอบว่า

นักเรียนในชั้นเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริงหรือไม่ และเมื่อทุกคนพร้อมจึงค่อยดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไป

(ครูผู้สอน A)

จากผลการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสารสรุปได้ว่า การวางแผนจัดการสอนสำหรับวิชาดนตรีในชั้นเรียนรวมควรวางแผนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยและศักยภาพของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยกิจกรรมการสอนจะต้องกระตุ้นให้เกิดความสนุกสนาน น่าสนใจ และสามารถยืดหยุ่นได้ตลอด อีกทั้งควรมีการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่องในลักษณะของการประเมินระหว่างเรียน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ตรงกับความรู้และความสามารถของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. เทคนิคการสอน

การนำเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนจะช่วยส่งเสริมให้ชั้นเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลสัมภาษณ์สามารถสรุปกลยุทธ์ในการสอนทั้งหมดได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การใช้คำสั่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดเวลา การสนับสนุนให้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อน และการเลือกกิจกรรมที่สนุกสนาน ดังรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 การใช้คำสั่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การใช้คำสั่งของครูต้องมีความชัดเจน กระชับ และนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย อาจมีการใช้สื่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาช่วยในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ การใช้สื่อสัญลักษณ์เสียง หรือร่างกาย (ท่าทาง) มาช่วย

สนับสนุนการออกคำสั่งต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีการทบทวน และใช้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ให้นักเรียนคุ้นชินและเกิดความเข้าใจตรงกัน ดังรายละเอียดที่ผู้ให้สัมภาษณ์สองท่านได้กล่าวถึงว่า

การออกคำสั่งอาจใช้สัญลักษณ์มาช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น สัญลักษณ์เสียง หรือสัญลักษณ์ร่างกาย แต่การใช้สัญลักษณ์ต้องมีการทบทวนบ่อยครั้งเพื่อสร้างความคุ้นชิน

(ครูผู้สอน E)

การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดการเรียนการสอนจะช่วยให้เด็กมีสมาธิในการเรียน อีกทั้งยังช่วยให้ครูได้ตรวจสอบด้วยว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาหรือไม่ ครูจะได้ตัดสินใจได้ว่าควรทบทวนหรือสอนเนื้อหาต่อไป

(ครูผู้สอน C)

ผลจากการสังเกตในชั้นเรียนพบว่า ในทุก ๆ ครั้งที่ครูใช้สัญลักษณ์ร่วมกับการสื่อสารด้วยการพูด นักเรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของครู และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ครูมอบหมายได้อย่างถูกต้อง

3.2 การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดเวลา ด้วยวิธีการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ เทคนิคนี้จะทำให้นักเรียนตั้งใจฟังเพื่อต้องการตอบคำถามให้ถูกต้องและได้รับคำชม รวมถึงการทดสอบทุกครั้งหลังเลิกเรียนจะเป็นการทบทวนความรู้และกระตุ้นความสนใจเรียนได้ดียิ่งขึ้น วิธีการนี้นอกจากจะช่วยให้เด็กมีสมาธิในการเรียนแล้วยังช่วยครูผู้สอนได้มีโอกาสตรวจสอบด้วยว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่สอนหรือไม่ ทำให้ครูสามารถตัดสินใจได้ว่าควรดำเนินการสอนต่อ หรือทบทวนเนื้อหานั้นอีกครั้ง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดการเรียนการสอนจะช่วยให้เด็กมีสมาธิในการเรียน อีกทั้งยังช่วยให้ครูได้ตรวจสอบด้วยว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาหรือไม่ ครูจะได้ตัดสินใจได้ว่าควรทบทวนหรือสอนเนื้อหาต่อไป

(ครูผู้สอน C)

3.3 การสนับสนุนให้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อน โดยครูผู้สอนควรเลือกนักเรียนปกติที่มีจิตอาสา มาช่วยสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูควรเลือกนักเรียนที่มีความพร้อม มีจิตอาสา และมีความรู้เพียงพอในการช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะการช่วยเหลือในการฝึกซ้อมดนตรี ครูควรคัดเลือกนักเรียนที่สามารถเล่นเพลงนั้น ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วแล้วมาสอนหรือชี้แนะการฝึกซ้อมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้เพื่อนนักเรียนยังสามารถช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เป็นอย่างดี ดังรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ทางโรงเรียนสนับสนุนเรื่องการให้เพื่อนคอยช่วยเหลือกันเป็นอย่างมาก ดังนั้นครูจะพยายามหาอาสาสมัครมาคอยช่วยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งการมีนักเรียนคอยช่วยจะส่งเสริมเรื่องทักษะทางสังคมและการมีเมตตา

(ครูผู้สอน B)

การเลือกนักเรียนที่จะมาช่วยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษควรดูด้วยว่า นักเรียนคนนั้นพร้อม หรือมีความสามารถที่จะช่วยได้หรือไม่ เช่น ควรเลือกนักเรียนที่เล่นเพลงได้แล้วไปช่วยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

(ครูผู้สอน D)

3.4 การเลือกกิจกรรมที่สนุกสนาน หรือการเลือกตามความชื่นชอบของนักเรียนซึ่งอาจใช้บทเพลง หรือตัวการ์ตูนต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่นิยม ณ ขณะนั้นมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนอยากที่จะเรียนเพลงนั้น ๆ หรือทำกิจกรรมนั้น ๆ เป็นพิเศษดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

การเลือกใช้บทเพลงที่เป็นที่นิยม หรือเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ จะช่วยให้นักเรียนอยากเรียนมากขึ้น เมื่อนักเรียนมีความต้องการที่เล่นเพลงที่ตนเองชอบ เขาก็ตั้งใจและขยันซ้อมมาก ส่งผลให้ฉันเรียนพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

(ครูผู้สอน E)

โดยข้อมูลข้างต้นมีความสอดคล้องกับผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งพบว่านักเรียนมีความสนุกสนานในกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนเป็นอย่างมาก

จากผลการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร สรุปได้ว่า เทคนิคการสอนดังที่ได้กล่าวข้างต้น มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมเกิดประสิทธิผล ด้วยวิธีการสื่อสารโดยใช้คำสั่งที่ชัดเจนประกอบกับสัญลักษณ์หรือรูปภาพต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น การกระตุ้นการตอบสนองของนักเรียนตลอดเวลาด้วยการถามคำถามหรือการทดสอบทุกครั้งหลังเลิกเรียน จะช่วยให้นักเรียนจดจำกับกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น การส่งเสริมให้นักเรียนปกติช่วยสอนในลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการหนึ่งในลักษณะของจิตอาสา

เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้งสองฝ่าย และการใช้กิจกรรมที่สนุกสนานหรือตามความชอบของนักเรียน จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

4. การปรับเปลี่ยนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวม นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ วิธีการสอน และการประเมินผลให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของนักเรียนแต่ละบุคคล โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 ท่านได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่าควรมีการปรับเปลี่ยนแผนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละบุคคล ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านต่างได้เน้นการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของแต่ละชั้นเรียนและหลักสูตรของทางโรงเรียน โดย 2 ท่านแรกได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่สอดคล้องตามศักยภาพและความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ดังรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอาจมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ให้ง่ายขึ้นตามศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

(ครูผู้สอน B)

เราอาจปรับเปลี่ยนเป้าหมายให้ง่ายขึ้น เช่น จากที่เล่นได้ 5 บรรทัด ให้เล่นเหลือแค่ 3 บรรทัด

(ครูผู้สอน C)

ผู้ให้สัมภาษณ์อีก 2 ท่านได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่ง่ายสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนรู้ ดังข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยการแบ่งขั้นตอนให้ละเอียดและง่ายขึ้น อาจออกคำสั่งทีละขั้นตอน ทำเสร็จค่อยสั่งขั้นตอนต่อไป

(ครูผู้สอน D)

เราอาจปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ง่ายขึ้น เช่น การเปลี่ยนจากโน้ตที่เป็นบรรทัดห้าเส้น เป็นโน้ต ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙

(ครูผู้สอน E)

จากการสังเกต พบว่า หนึ่งในวิธีการที่ครูใช้ร่วมกับการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ง่ายขึ้น ครูผู้สอนจะใช้วิธีการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนทำตามอย่างค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป จนนักเรียนสามารถทำทักษะนั้นได้อย่างคล่องแคล่ว

ผู้ให้สัมภาษณ์อีก 2 ท่านสุดท้ายได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนการประเมินผลให้เหมาะสมกับศักยภาพความสามารถ และความต้องการของนักเรียนดังรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดัง ต่อไปนี้

การทำข้อสอบอาจปรับให้ง่ายขึ้น เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน เช่น ช่วยอ่านข้อสอบให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการอ่าน หรือให้ตอบคำถามโดยการพูดแทนการเขียน สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเขียน

(ครูผู้สอน A)

เนื้อหาจากทางโรงเรียนเราจะประเมินไม่เหมือนที่อื่น จะประเมินอย่างละเอียดเป็นรายบุคคล ดังนั้นครูจะ

ประเมินจากพัฒนาการว่าจากต้นทอมถึงปลายทอมมีการพัฒนาไปมากแค่ไหน

(ครูผู้สอน F)

แนวทางการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้นมีความหลากหลาย เพราะแต่ละบุคคลมีศักยภาพและความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนควรใส่ใจในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสม หรือง่ายขึ้น เช่น แบ่งขั้นตอนการออกคำสั่งทีละเล็กละน้อยขึ้น ทีละขั้นตอน หรือการนำสื่อต่าง ๆ มาช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือครูผู้สอนอาจใช้วิธีเปลี่ยนวัตถุประสงคืให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน เช่น นักเรียนปกติต้องเล่นได้ทั้งเพลง แต่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอาจเล่นได้แค่ครึ่งเพลง นอกจากนั้นครูผู้สอนอาจเปลี่ยนวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับระดับความสามารถ เช่น สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีข้อบกพร่องในการอ่าน ครูผู้สอนอาจจะอ่านข้อสอบให้แทนที่จะให้นักเรียนอ่านด้วยตนเอง หรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีข้อบกพร่องในการเขียน ครูผู้สอนอาจให้นักเรียนตอบเป็นคำพูดแทนที่จะให้เขียนตอบ ซึ่งการจะใช้วิธีการใดก็ตามจะขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถ และความต้องการจำเป็นในการเข้าถึงและรับรู้ของนักเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ครูสอนดนตรีควรมีความรู้และความเข้าใจในความต้องการจำเป็นของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละประเภท ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอบรมเพื่อให้มี

ความรู้ที่เพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อตัวผู้เรียน ซึ่งสามารถขอคำปรึกษาและทำงานร่วมกันกับครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะและความต้องการของนักเรียนแต่ละคน หรือแลกเปลี่ยนเทคนิคและแนวทางการจัดการเรียนการสอน และการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการสร้างร่วมมือดังกล่าวไม่ได้จำกัดเพียงแค่ความร่วมมือกับครูการศึกษาพิเศษเท่านั้นแต่ควรพิจารณาถึงบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนด้วย เช่น ผู้ปกครอง พี่เลี้ยง/ผู้ดูแล ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ตลอดจนนักวิชาชีพ ดังที่ Adamek and Darrow (2010) กล่าวว่า ครูดนตรี ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง และนักดนตรีบำบัด ควรประสานงาน แก้ปัญหา แบ่งปันข้อมูล และคิดกลยุทธ์ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละคน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูสอนดนตรีมีกรอบแบบการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงวัยและศักยภาพของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ทั้งนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเน้นกิจกรรมที่สนุกสนาน สร้างแรงจูงใจในการเรียน และสามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา นักเรียนควรที่จะได้เรียนในทุกสาระทางดนตรี ครอบคลุมประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และทฤษฎีดนตรี และทักษะดนตรีที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน และการสร้างสรรค์ทางดนตรี การให้ความสำคัญกับศักยภาพของนักเรียนเป็น

รายบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จตามความชอบและความต้องการ ผู้สอนจะต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยลดอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในชั้นเรียนกับนักเรียนคนอื่น ๆ ให้ได้มากที่สุด รวมทั้งออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนทุกคน (IDEA, 1975)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าครูสอนดนตรีมีเทคนิคการสอนหลากหลายที่สามารถส่งเสริมให้การเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ และวิธีการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย การใช้วิธีการสื่อสารที่หลากหลายและชัดเจนร่วมกับรูปภาพหรือสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน การปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผลเพื่อการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่องในลักษณะของการประเมินระหว่างเรียน ช่วยให้ครูสามารถปรับกิจกรรม หรือปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนปกติช่วยสอนในลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการหนึ่งในลักษณะของจิตอาสาเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะทางสังคมของนักเรียนทั้งสองฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Lev Semenovitch Vygotsky ที่กล่าวถึงพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal development) โดยใช้แนวคิดกระบวนการเรียนรู้โดยให้เพื่อนคอยช่วยเหลือ นอกจากช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจแล้ว การให้เพื่อ

คอยเหลือจะช่วยส่งเสริมทักษะการเข้าสังคม ปลุกฝังพฤติกรรม และทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนทุกคน โดยมีครูผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญคอยดูแล ชี้แนะ ตั้งคำถาม ให้กำลังใจ และสรุปกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (Haider & Yasmin, 2015) อย่างไรก็ตาม สำหรับการให้เพื่อนที่เป็นนักเรียนทั่วไป มาช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ครูจะต้องมีกระบวนการอบรมให้ความรู้และสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียนทั่วไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจ รับบทบาทหน้าที่ และมีทักษะในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งครูควรให้การยกย่อง ชมเชยแก่นักเรียนที่มีจิตอาสา เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการพัฒนาความดีของตนต่อไป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการสอนของครูสอนดนตรีมีความสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (universal design for learning: UDL) ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การออกแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับการรับรู้และความเข้าใจของผู้เรียน และ 3) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้และแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจด้วยวิธีการที่หลากหลาย (CAST, 2020) และยังสอดคล้องกับ Darrow (2010) ที่นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลในการจัดการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งกล่าวว่าการนำหลักการนี้ไปใช้จะเน้นที่ความยืดหยุ่นเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการยืดหยุ่นในด้านเป้าหมายการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน สื่อการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะสามารถอำนวยความสะดวก

ความสะดวกให้นักเรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนและสามารถเรียนร่วมกันในชั้นเรียนรวม (inclusive classroom) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากลวิธีการสอนดนตรีที่สำคัญในการจัดการเรียนรวมในรายวิชาดนตรีนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (UDL) มาใช้เป็นแนวทางหรือหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนทุกคนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับครูสอนดนตรีเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้เกิดความเข้าใจตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยทำงานร่วมกันกับครูการศึกษาพิเศษ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ จะช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

- 2) การวางแผนการสอนควรอิงจากช่วงอายุและศักยภาพของนักเรียนในชั้นเรียน โดยการวางแผนควรมีเค้าโครงหลักที่ชัดเจน มีลำดับจากง่ายไปยาก แต่สามารถยืดหยุ่นรายละเอียดได้ในเวลาเดียวกัน

- 3) การนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้จะช่วยส่งเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การออกคำสั่งที่ชัดเจนเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย พร้อมทั้งใช้สื่อ

สัญลักษณ์ต่าง ๆ การใช้คำถามเพื่อกระตุ้นนักเรียนและตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน การใช้วิธีเพื่อนช่วยสอน (peer modeling) การสอนสอดแทรกทักษะทางสังคม ตลอดจนการเลือกกิจกรรม/เนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจหรือเป็นที่นิยมในช่วงเวลานั้น ๆ

4) การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน วัตถุประสงค์และประเมินผลสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพสูงสุดของนักเรียนแต่ละคน

เอกสารอ้างอิง

- Abramo, J. (2012). Disability in the Classroom: Current Trends and Impacts on Music Education. *Music Educators Journal*, 99(1), 39-45. Retrieved March 25, 2019, from <http://www.jstor.org/stable/41692695>
- Adamek, M., & Darrow, A. A. (2010). *Music in special education*. Silver Spring, MD: America Therapy Association.
- Cassidy, J. (1990). Managing the Mainstreamed Classroom. *Music Educators Journal*, 76(8), 40-43. Retrieved March 25, 2019, from <http://www.jstor.org/stable/3401055>
- CAST. (2020). About universal design for learning. Retrieved from <http://www.cast.org/impact/universal-design-for-learning-udl>
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five Traditions*. London: Sage Publications.
- Darrow, A. A. (2010). Music Education for All: Employing the Principles of Universal Design to Educational Practice. *General Music Today*, 24(1), 43-45. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1048371310376901>
- Darrow, A. A., & Adamek, M. (2018). Instructional Strategies for the Inclusive Music Classroom. *General Music Today*, 31(3), 61–65. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1048371318756625>
- Haider, M., & Yasmin, A. (2015). Significance of Scaffolding and Peer Tutoring in the Light of Vygotsky's Theory of Zone of Proximal Development. *International Journal of Languages*, 1(3), 170-173. Retrieved from <http://www.ijlll.org/vol1/33- L310.pdf>

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี ขอขอบพระคุณผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่ามาเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ และความรู้ของทุกท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้และศาสตร์ทางดนตรีสำหรับการศึกษาศิลปะต่อไป

- Hammel, A. (2004). Inclusion Strategies That Work. *Music Educators Journal*, 90(5), 33-37. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3400021>
- Heward, L. (2014). *Exceptional Children an Introduction to Special Education*. Edinburgh gate: Pearson education limited.
- Individuals with Disability Education Act (IDEA). (1975). Retrieved March 29, 2019, from <https://sites.ed.gov/idea/idea-news-and-updates/#2020>
- Jellison, J., & Draper, E. (2015). Music Research in Inclusive School Settings: 1975 to 2013. *Journal of Research in Music Education*, 62(4), 325-331. Retrieved March 25, 2019, from <http://www.jstor.org/stable/43900262>
- Ministry of Education, Thailand. (2008). *Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008)*. Retrieved from http://academic.obec.go.th/images/document/1525235513_d_1.pdf
- Suttachitt, N. (2018). *Music Education: Principles and Subject Matters*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Thai Government Gazette. (2008). *The Education Provision for Persons with Disabilities Act, B.E 2551 (2008)*. Retrieved from http://www.moe.go.th/moe/nipa/ed_law/p.r.g.edu35.pdf
- The Council for Exceptional Children [CEC]. (2020). *Who are exceptional learners*. Retrieved from <https://www.cec.sped.org/Special-Ed-Topics/Who-Are-Exceptional-Learners>